

կերներ կանգնել իրենց իմանալի անտուածութիւնների տեղն
եւ մեհեանների ու բազիկների մէջ պաշտօն կատարել աշխ-
տէս հետզհետէ Արշակունի թագաւորների շնորհիւ որոնք
աւելի հոգով ու ունեւն յունակաւ եւ հոգով տեղանք քաղաքա-
կրթութեանը արմատացաւ Հայոց մէջ եւ կռապաշտութիւնը
որն առաւել հաստատուն կազմակերպութիւն դառաւ Հայոց
աշխարհակալ թագաւորներէն մէկը Տիգրան Երկրորդ ի օրով-
սա մեծ եռանդով կարգաւորեց Հայաստանի մեհեանները՝ աե-
ղաւորելով նոյա մէջ իւր հօր Արամաշէսի Յունաստանից քերած
արձանները, ահա այն արձաններէն մէկն էր Յունաց Գիոսի
պատկերը, որ թերեւս իւր լիառաւորութեան եւ մեծագնու-
թեան համար արժանացաւ Հայոց Արամազդի տեղը բռնելու:
Այս գերագոյն տակի գլխաւոր անթուր գտնուում էր Բարձր
Հայրի Ռարանդիացի գաւառում մէկ Անի ամրոցում (որդի
Գամալի կամ Կամալք քաղաքի մօտերը) դէպք եւ Հայոց Ար-
շակունի թագաւորների հանգուարանը: Բայց անկասկած ու-
րիշ տեղեր էլ գտնուում էր նորա պատկերը եւ որովհետեւ
մեր պատմիչները լռում են՝ ուստի չենք կարող յանունէ յի-
շել միայն Ռորենացին Հռիփսիմեանց պատմութեան մէջ յի-
շում էր որ Արամազդի պատկերը գտնուում էր եւ Վասպու-
րականի Անձեւայեանց գաւառում Պաղատ լեռան վերայ:

(ԿԶ-Ը-Զ-ԻԷ).

Կ. Կ.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՎ ՆԱՏԻՎԻԿԱՆ ԿՆՈՋ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.

(• ԱՐԱՐԱՏ • № 1)

1686 թուին Լուդովիկոս Ժ. արկին դը — Մէնտէնօնի թե-
լագրութեամբ հիմնեց Մէն - Սիրում, Վերսայի մօտ, Ս. Լու-
դովիկոսի դպրոցը, անդադար պատերազմների պատճառով
աղքատացած Ֆրանսիացի ազնուականների աղջիկների կըր-
թութեան համար: Սկզբում այդ դպրոցը մի տեսակ դուարձա-
նալու միջոց էր թագաւորի համար, նա կգնար այնտեղ պա-
լատականների մեծ բազմութեամբ շրջապատված, կուրախա-

նաք տեսնելով որ Երեւոյները մեծ համոզութեամբ եւ ջնդրհանի
 կերպով կ'ազատէին ինքնաւորապէս իրենց իրաւունքները իրենց
 ախորժ ելով վրէժէր մանկական երգի պարզ հնչմունքը եւ իրենց
 Ռատինին եւ Բաւարոյնին որ այդ դպրոցի հիմնադրութիւնն այն-
 քան նշանաւոր անցք է որ տնկարելի է չլինել նորա մասին
 իւր թագաւորութեան պատմութեան մէջ։

Թէեւ մէկ Վիրի կանանցի դատարարական թիւնն ունէր ինքն
 միակողմանի ուղղութիւնն առկայ էր թէ ուշագրութեան առ-
 նուի այն ժամանակի կնոջ հասարակական դրութիւնը կարեւր
 էր այն որ ախ դպրոցը կնեկանացնէ նշանաւոր քոյր գէղ
 յառաջ կնոջ հարցի մէջ։ Միայն այդ դպրոցը չկարողացաւ ու-
 նենալ նշանաւոր ազդեցութիւն ունէր հասարակական դրութե-
 թեան վերայ եւ ոչ նորա կրթութեան ուղղութեան եւ ընդ-
 հանրական ընթացքի վերայ նորա համար սրբաւանդ էր եւ
 իսկական կեանքից հեռացրած էր սոցիալական շարժումը։

Վերօրի եւ մէկն էլ թնի մտքերը կնոջ դատարարական թեան մա-
 սին յառաջ կգային քրիստոնէական սկզբունքների հիման վե-
 րայ թէեւ չեն արաւայատում նոյն սկզբունքները բողոքական
 լըութիւնն եւ բազմակողմանիութիւնն։ Նոցա հեղինակներն
 կարծես երկիւղ կրելով դարուն խիստ ընդդէմ գնալուց ցոյց
 կտան շատ չափաւորութիւն իրենց պահանջների մէջ։ Բայց եւ
 այնպէս կանանց ժլ. դարում Թրանսիայում ձեռք բերած իշ-
 խողութիւնն եւ ազդեցութիւնը կարծես կերելի իբրեւ պա-
 տասխան նոցա անկախութեան մասին յայտնած պահանջներին։
 Թրանսիայում ժլ. դարում կինն կյայտնէ կառավարութեան
 աղբիւր՝ առաջնորդող հանձար եւ հրամայող ձայն։ «Ս.մե-
 նայն ոք կգրէ Մօնտէսկեօ» «Պարսկական նամակներում» «ով
 որ Փարիզի մէջ արքունիքում կամ նահանգներում պաշտօն
 կվարէ, ունի իւր մօտ կին, որի ձեռքով կլինին բոլոր ողորմու-
 թիւններն, իսկ երբեմն եւ քոյր անարդարութիւններն, որոնք
 նա կարող է ցոյց տալ։ Բոլոր կանայք հազորդակցութիւն ու-
 նին մէկ մէկի հետ եւ կկազմեն իրանց մէջ մի տեսակ հասարա-
 կապետութիւն, որի յաւէտ գործունեայ անգամները կօգնեն
 եւ կծառայեն միմեանց։ այդ մի տեսակ թագաւորութիւն է
 թագաւորութեան մէջ»։ Ս.յը մարդու նախկին բոլորութիւնը

սկսանալ այդ միջոցում միտով կանալ հետզհետե՝ կանաղի շնորհի
ազդեցութեան ներքոյ՝ երկու սեռի անձների յարաբերութիւնը
ները միմեանց հետ սկսան լինել քաղաքավարի պատշաճակա-
նութեան խիստ պահանջներով սահմանաւորուած։ Ըլուծաւոր-
ութիւնը մատչելի եղաւ կնոջն, որի մէջ նա ինքն իւր չկտմե-
ցաւ յետ մնալ տղամարդուց, որ նորա հասարակութեան մէջ
ողորմելի դեր կատարած չլինի։ Բայց այս ձգտմունքի հետ միա-
սին զարգացաւ կնոջ մէջ պճնասիրութիւնը եւ հոգսը հաւա-
նելի լինելու եւ սրամտութեամբ ու արտաքին գեղեցկութիւն-
ներով փայլելու։ Այս կերպով նա կստեղծէր իւր ազդեցու-
թիւնն անհատատ սկզբունքների վերայ։ Նորանից յետոյ
սկսուած յեղափոխական շարժումն Ֆրանսիայում հեռացրեց
կնոջը հասարակական գործունէութիւնից, դադարեցրեց նոցա
առաջին, աներկարատեւ ազդեցութիւնն եւ նոր իրաւունքներ
մշակելով այդ մարդկան համար արհամարհեց կանանց իրա-
ւունքներն եւ դրութիւնն։ Հասարակավարների եւ ընկերավար-
ների դպրոցները առաջարկեցին կնոջն իրանց ծառայութիւն-
ներն։ Նորան եւս խոստանալով ձկռքերն—ազատութիւն եւ հա-
ւասարութիւն։ Բայց այդ դպրոցները կկամենային ստեղծել
կնոջ համար բարօրութիւն արտաքին ընտանիքի արտաքին ա-
մուսնութեան, եւ դուրսով կխլէին նորանից նորա բարոյական
եւ ընկերական նշանակութեան աւելի հաստատուն նեցուկ-
ները։

Եւ թէպէտեւ Վիմը որահաւանեց թէ իրաւունքներն ինչ որ
ձեռք էր բերել ԹԸ. դարում — նորա հետ քաղաքախաբի վա-
րուելու, դահլիճներում աչքի ընկնելու եւ ուրիշ այսպիսի իրա-
ւունքներ, բայց մարդկային կանոնաւոր յարաբերութիւնները
դէպի նա մինչեւ այժմ եւս դեռ չեն հաստատուած: Այժմ
եւս դեռ շատերը կնոջ մէջ կտեսնեն մի արարած, որ չի համար-
ձակի պահանջել մտաւոր մտեմ զարգացումն. շատերը չեն ըն-
դունում նորանում բարոյական վեհ ձգտումները, կսահմանա-
փակեն նորա նշանակու թիւնը տղամարդուն հաճելի լինելու եւ
գութեկան կերպով պարտալ ժամերում, նորան զուարճացնելու
ճարտարութեան մէջ: Այսպիսի յարաբերութիւններ դէպի կե-
նը, որոնք մինչեւ այժմ կեանքի մէջ գոյութիւն ունին, կգտնեն

իրանց հաղթանակի մինչեւ անգամ մի քանի ուսումնականների գրեւածներում օրինակ Միշէ իւր «Del'amour» գրքում այնպիսի հայեացք կ'այայտեն կնոջ վերայ որով նա վերելի մի թոյլ եւ քնքոյշ արարած, տեղի ունի միայն սղտմարդու հաճոյքի համար: Նոյնպիսի մտքեր կ'այայտեն ուրիշ նոր հեղինակներն եւս:

Ա. Վ. Ս.

ԴԴՐՈՅԱԿԱՆ ՀՐԱՆԱԳ ԶԻԿԱԳՕԻ ՄԷՋ (ԱՄԵՐԻԿԱՅՈՒՄ):
Կառաջարկենք ամբողջապէս հրահանգի այն մասը, որ ուղարկած է ուսումնարանների վերատեսուչ Դ. Դոմին եւ վերաբերում է ուսուցիչներին:

Ե) Ուսուցիչի պարտաւորութիւններ իւր զարգացման վարչութիւնը:
1) Ուսուցիչը պիտի հասկանայ եւ կատարէ ուսուցչական փառքի կարգերը եւ կանոնները:
2) Նա ճշգրէթեամբ պիտի հետեւէ վերատեսուչի եւ դպրոցի կառավարչի հրահանգներին:

3) Նա պիտի վարէ դպրոցական ցուցակ, գործածէ պարտաւորաւորապէս թուղթ եւ հաշիւ տալ կանոնադրութեան համաձայն:

Դ) Ուսուցիչի պարտաւորութիւններ իւր զարգացման վարչութիւնը:
4) Ուսուցիչը պիտի շինէ դասարանը աշակերտի համար զուարճալի եւ գրեւոր, եւ եթէ կարելի է՝ զարգարել նորան սլտակներով, ծաղիկներով եւլն:

5) Նա մեծ խնամքով պիտի հոգ տանէ գրքերի, աշխարհացոյցների (քարտէզ), ցուցակների, փականքների եւ դպրոցի ուրիշ կահ կարասիքի մասին, որոնք յանձնված են նորահոգացողութեան: